

De Rosdoek

no 39

heemkundige studiekring
De Acht Zaligheden

D E R O S D O E K

Aflevering 39

Maart 1986

Verschijnt 4 x per jaar

Redactieadres: Th. van der Aalst, Ganzestraat 17
5527 CA Hapert, tel. 04977-1671.

Administratie: C.H.M. Witmer, Nijverheidslaan 16
5506 EE Veldhoven.

Redactieteam:

Th. van der Aalst, Ganzestraat 17, Hapert.
H. Backbier, Heike 6, Vessem.
J. v.d. Biggelaar, Kerkstraat 13, Wintelre.
Mevr. Th. Cools-van Son, Antwerpsebaan 9, Knegsel.
H. Huijbers, Weverstraat 10, Steensel.
A. Kockx, De Pottenbakker 44, Veldhoven.

De volgende Rosdoek verschijnt in juni 1986.

Copy wordt ingewacht tot uiterlijk 1 mei 1986
op het adres van de redactie.

Van de bestuurstafl.....

De op donderdag, 50 januari jl. gehouden jaarvergadering is goed verlopen. Elders in deze Rosdoek treft U nog een en ander hiervan aan. Naast de jaarvergadering was het optreden van ons kringlid Jean Jansen uit Reusel na de pauze -met kruidkoek- een schot in de roos. Een geboren verteller, die ons met woord en scherts de voorbije tijd nog eens liet meebeleven. Vooral de verhalen, waar het ging over de oorlogsjaren in "zijn" Reusel, kwamen het meest herkenbaar bij zijn gehoor over. Jammer was het ook voor dit optreden dat de belangstelling niet groter was. Het geheel had beter verdiend. In dit verband is inmiddels besloten te trachten de opzet van deze min of meer "verplichte" vergadering te veranderen. Mogelijk zal dit de opkomst wat opkrikken.

Enkele dagen na onze jaarvergadering overleed ons kringlid mej. M. Kuijken uit Hoogeloon. Mej. Kuijken, een van hen die vrijwel vanaf de oprichting van onze kring lid hiervan is geweest. Met uitzondering van de laatste jaren was Mia een trouw kringlid. Zowel bij avondbijeenkomsten, maar meer nog bij excursies, was zij vaak aanwezig. Met belangstelling nam zij aan deze activiteiten deel. Ook van de werkkampen van Brabants Heem was zij een regelmatige deelneemster. Zij genoot ook van het "erbij te zijn". Enkele jaren geleden heeft zij dit eens duidelijk tot uitdrukking laten komen door een spontane financiële donatie aan de kring. Graag wilde zij op die wijze meewerken aan de uitbouw van de kring en haar erkenbaarheid doen blijken aan het adres van het bestuur en de actieve leden van de kring voor diens inzet.

Zij heeft het Brabants Heem verwisseld met het Eeuwig Heem.

Dat zij moge rusten in vrede.

In het Belgische Brasschaat overleed op vrijdag, 7 februari jl. de Vlaamse toondichter Armand Preud'homme, bij ons het beste bekend als componist van het lied "Kempenland, aan de Dietse kroon, wonderfrisse perel". Dat hij ook de rust moge vinden die hem in dit aardse leven ontbroken heeft. De gedachtenis aan hem zal blijven voortleven in zijn grote hoeveelheid composities. Oerle, februari 1986.

Uw voorzitter,
Th.H. v.d. Ven.

Stichting Brabants Heem

- nieuw Situatie per 1 januari 1986.
- oud Sekretariaat Stichting Brabants Heem
E.G.H.L. Kolen, Deken Kempslaan 11, 5591 BD Heeze, 04907-2210
- nieuw KANTOORadres sekretariaat Stichting Brabants Heem
p.a. „D'n Toversnest”, Jan Deckersstraat 26, Heeze.
(in principe bereikbaar tussen 9.00 en 17.00 uur.
- nieuw Telefoonnummer Stichting Brabants Heem,
bij voorkeur tijdens kantooruren: 04907-1831
b.g.g. en na 19.00 uur: 040-860026.
- nieuw POSTadres:
Stichting Brabants Heem, Postbus 49, 5590 AA Heeze.
- nieuw Privé-adres sekretariaat Stichting Brabants Heem,
E.G.H.L. Kolen, Beringstraat 91, 5665 GT Geldrop, 040-860026.
- nieuw Redaktiesekretariaat en korrespondentie:
KOERIER van de Stichting Brabants Heem,
Postbus 49, 5590 AA Heeze.
- ongewijzigd,
als vanouds alle korrespondentie voor:
- het TIJDSCHRIFT Brabants Heem;
- boekuitgaven.
A. Dams, Loon 7, 5581 VH Waalre, 04904-13365.

Toondichter Armand Preud'homme overleden

Op bijna 82-jarige leeftijd is op vrijdag, 7 februari jl. in de Vesaliuskliniek te Brasschaat, België, overleden de grote Vlaamse toondichter Armand Preud'homme.

Hij werd geboren in Peer (Belgisch Limburg) op 21 februari 1904, volgde, na het middelbaar onderwijs, les aan de Limburgse orgelschool te Hasselt en aan het Lemmens Instituut te Mechelen.

Hij was van 1930 tot 1943 organist aan de hoofdkerk van Geel, waar hij zeer actief was.

Tot 1945 was hij directeur van de muziekacademie te Mortsel (Antwerpen, België). Na de oorlog heeft Preud'homme een moeilijke tijd door gemaakt. Eerst in 1957 kwam hij als muziekleraar terug te Hasselt en aan de Limburgse orgelschool, waaraan hij eens zelf studeerde. Gedurende zijn laatste levensjaren was zijn gezondheid tanende en hij stierf aan een longziekte.

Hij heeft veel gecomponeerd op teksten van de dichter Jef Simons. We noemen naast Kempenland, Schoon is de hei, Als de brem bloeit, Heimwee doet ons hart verlangen en Als de hei bloeit. Zijn totale werk omvat circa 500 liederen, opettes, zangspelen en religieuze liederen. Vooral bekend is ook het in Vlaanderen zeer geliefde "Op de purperen heide" en het gevoelige kerstlied "Suza Nina". Voor zijn enorme inzet en creativiteit werd hij enkele jaren geleden door Koning Boudewijn onderscheiden met de Gouden medaille van de Kroonorde.

Zijn werk, een grote stapel muziekpartituren, is thans ondergebracht bij de Armand Preud'homme Stichting te Antwerpen.

Met zijn heengaan einigt het tijdperk van het gevoelige, melodieuze Vlaamse volkslied, waarvan er ook bij ons enkele in het liederenbestand een voorname plaats innemen. In alle uitgaven van "Lieder en rond den Brembos" is Kempenland vertegenwoordigd en geniet dit lied

een grote populariteit.

Op zondag, 16 februari jl. besteedde de B.R.T.-televisie in een herhalingsuitzending van 1977 uitgebreid aandacht aan deze grote levenskunstenaar.

Afgelopen zaterdag, 15 februari, is hij te Edegem begraven.

Th. van de Ven.

Jaarverslag 1985

Op het einde van het jaar 1985 telde onze vereniging 204 leden. Dat aantal is vrijwel gelijk aan dat van eind 1984.

Op donderdag 31 januari startten we de activiteiten met de jaarvergadering. Na een terugblik over 1984 en een blik in de toekomst van 1985 bood de studiegroep "Het kleine religieuze Monument" aan de kringvoorzitter het eerste exemplaar aan van een boek, waarin het resultaat van hun werk is neergelegd. Hierna gaf de film "Wie zaait, zal oogsten" ons de mogelijkheid kennis te maken met het boerenbedrijf van 40 jaar geleden.

Dr. R.C. Buis maakte ons in zijn verhaal over zeldzame huisdieren attent op het belang dat deze dieren nu hebben om nieuwe varianten met beter aangepaste eigenschappen te kweken. Deze bijeenkomst was op 28 februari.

Op 21 maart hadden we een gezamenlijke activiteit met de kring "De Hooge Dorpen". Hr. Tupan hield in Vessem een lezing over de kleipijp. Het is goed mogelijk dat we in de omgeving nog vaak op resten van zo'n pijp stoten. Met Pasen organiseerde De Hooge Dorpen een tentoonstelling met o.a. deze vonsten.

Op 15 mei leidden 2 uitermate deskundige gidsen een groep kringleden rond door kasteel Heeswijk. Door het interessante onderwerp was deze avondexcursie zeker een succes.

Op 4 juni hadden we opnieuw een avondexcursie; nu naar de opgraving in Hoogeloon. Daar hield dhr. Slofstra, enthousiast als altijd, zijn verhaal over de vonsten daar.

Onze buurtkring uit Lommel was op zondag 23 juni onze gastheer. Met ongeveer 45 kringleden genoten we van de bezienswaardigheden, die ook zo vlak bij huis te vinden zijn.

Op vrijdag 12 mei werd in museum De Acht Zaligheden in Eersel de fototentoonstelling "De Kempen, vroeger en nu" geopend. Deze tentoonstelling werd georganiseerd door onze kring. Het fotowerk was van dhr. Remery, van enkele leden van de fotoclub Lucifer en van enkele leden van De Acht Zaligheden. Deze tentoonstelling is in november herhaald in Bergeyk en in januari 1986 in Bladel.

Een bezoek aan de St. Jan in Den Bosch en aan een demonstratie van Restauratie-ambachten was het doel van de excursie op zaterdag 31 augustus.

Op 7 oktober een heel ander facet van heemkunde. "De economische ontwikkeling van de Kempen in de 19de eeuw" was de titel van de lezing die dhr. Meurkens voor ons hield. Voor de tweede keer dit jaar konden we zien hoe belangrijk een filmregistratie kan zijn voor het vastleggen van heemkundige gegevens, zoals werkmethoden en gebruiken.

Op 14 november werd de film "Van lijnzaad tot lijnwaad" voor ons vertoond.

Het jaar werd op 12 december afgesloten met een lezing van drs. Coenen. Deze bood ons een helder verhaal over de Middeleeuwse kerkgeschiedenis in Zuid-Oost Brabant.

Nu, aan het begin van het nieuwe jaar, wil het bestuur U vragen met ons mee te doen om 1986 even succesvol te maken als 1985. Laat ons weten wat goed is, maar ook wat minder geslaagd overkomt.

Wij wensen U een goed jaar en bij voorbaat dank voor Uw medewerking.

C. Witmer.

Oud-Maarheeze op de foto: Maarheeze van 1870 - 1940/samengest. door Wim Guns. Boxmeer: Schoth, 1985. 112 p. ISBN 90-70336-18-9 Prijs f 37,50

Klinkende munt: geschiedenis van het geld in de Lage Landen/door Bert van Beek e.a., 2e dr.. Amsterdam: Elsevier, 1985. 160 p. ISBN 90-10-05650-3

Groot museumboek:geïllustr. gids langs 663 musea in Nederland/samengest. door Joost Elffers en Mike Schuyt. Leiden: Stichting Museumjaarkaart, 1985. 431 p. ISBN 90-900107-8-5

Zakflora akkers en tuinen: voor een snelle herkenning van wilde planten/door Louis de Koning. Helmond: Helmond, 1985. Dl. 1: 63 p. ISBN 90-252-8675-5 Prijs f 9,90
Dl. 2: 63 p. ISBN 90-252-8825-1 Prijs f 9,90

De provincie Antwerpen/tekst Jan J. Vermeulen. Breda: Lecturama, 1985. 143 p.. Prijs f 36,45
(Reizen door de Benelux)

Schipperen tussen school en kerk: onderzoek bij onderwijsgeevenden van katholieke basisscholen naar de situatie van de hedendaagse schoolcathese tegen de achtergrond van haar geschiedenis/door A.W.M. Claassen. Nijmegen: Dekker & Van de Vegt, 1985. 354 p. ISBN 90-255-0009-9 Prijs f 39,50
Ook verschenen als: Proefschrift Nijmegen.

Gezinsgeschiedenis: vier eeuwen gezin in Nederland/onder red. van G.A. Kooy; met bijdragen van Th.A.G. van Eupen e.a.. Assen: Van Gorcum, 1985. 212 p. ISBN 90-6012-659-9 Prijs f 39,50

Handboek van natuurgebieden en wandel terreinen in Nederland/samengest. door Natuurmonumenten, met medewerking van de Provinciale Landschappen e.a., 6e geheel herz. druk. 's-Graveland: Natuurmonumenten, 1985. 400 p. ISBN 90-700099-28-4
(Suppl. op natuurbehoud, 1e uitg. 1949. Met registers.

Eersel in grootmoeders tijd/samengest. door a.d. Kakebeeke en G. Remery. Zaltbommel: Europese Bibliotheek, 1986. 76 p. ISBN 90-288-3332-3 Prijs f 29,90

Beginnen in Eindhoven: allochtoon ondernemersinitiatief in de 19e eeuw/door F.J.M. Puyenbroek. Eindhoven: Bura, 1985. 305 p. ISBN 90-6404-018-4 Prijs f 45,--

Runderrassen in de Europese gemeenschap/door Klaus Frahm. Zutphen: Terra, 1985. 178 p. ISBN 90-6255-256-0 Prijs f 27,--

Hoe ontstaat geschiedenis?: een historische antropologie/door P.F.M. Fontaine. Kampen: Kok Agora, 1985. 308 p. ISBN 90-242-7508-3 Prijs f 47,50

Het boek van de sigaar/door Zino Davidoff (vert. uit het Frans). Amsterdam: Loeb, 1985. 120 p. ISBN 90-6213-953-1 Prijs f 39,50

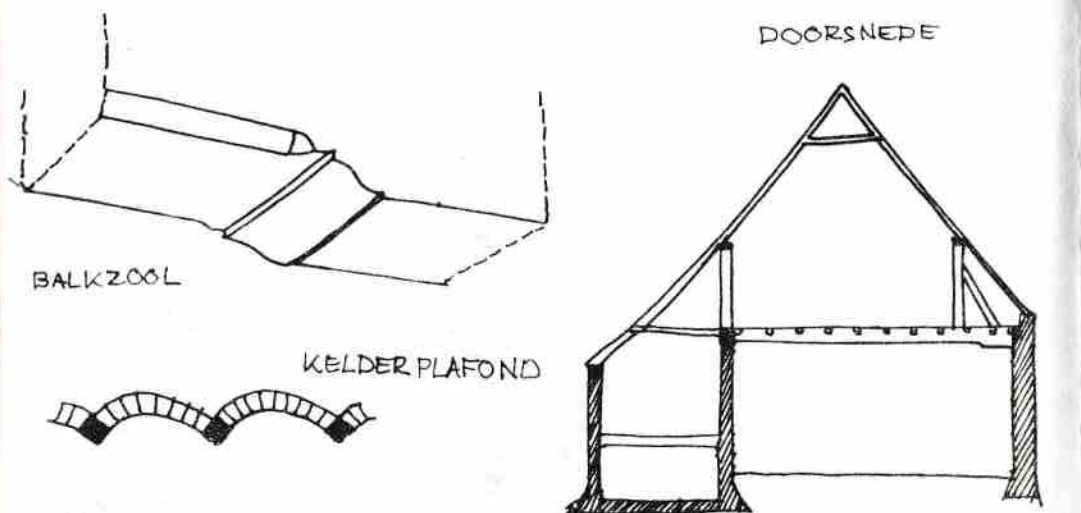
Katoen van prehistorie tot de industriële revolutie/door P.J.M. van Gorp;i.s.m. het Nederlands Textielmuseum. Eindhoven: Archeologische Pers, 1985. 87 p. ISBN 90-6585-531-9 Prijs f 16,55
(Textielhistorie.5.)

H. Huijbers.

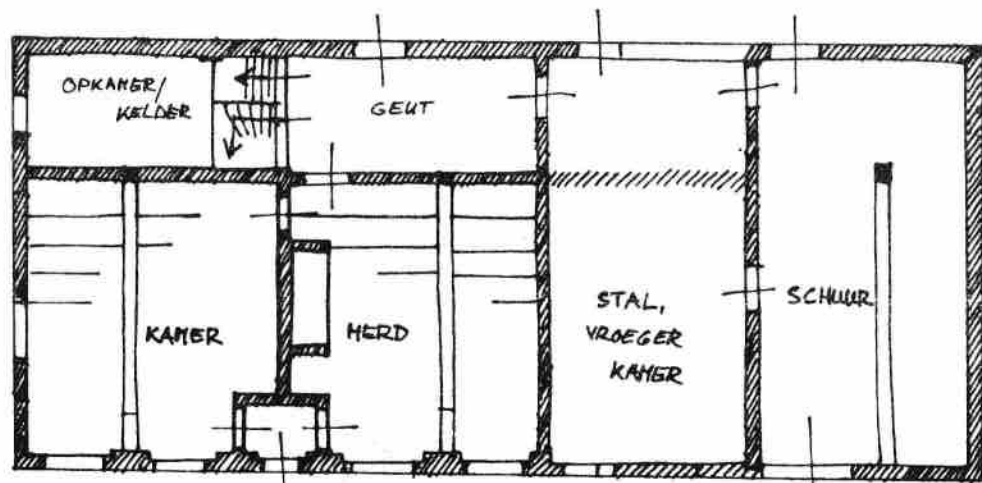
Verandering. De Dorpsstraat van Luyksgestel VI
Vijftien jaar geleden probeerde ik met de moeder wanhoopt als negentienjarige nog het een en ander vast te leggen van de in grote getale gesloopte boerderijen en woonhuizen in het Luyksgestel van mijn jeugd. Provinciale waterstaat had zich voorgenomen de knelpunten in de hoofdweg van Bergeyk naar Lommel op te ruimen. Deze knelpunten bleken hoofdzakelijk te bestaan uit een aantal 18e en 19e eeuwse boerenhuizen die door wegverbreding te dicht bij de straat stonden en de haastige automobilist het uitzicht benamen. De grond werd dan aangekocht maar de eigenaar mocht de opstallen zelf slopen en het materiaal behouden. Diverse malen verzocht ik de betreffende provinciale diensten de gebouwen te behouden of ze tenminste te laten opmeten. De enige reacties hielden in dat ik maar met de eigenaar van de opstanden moest praten. Uiteindelijk heb ik zelf met potlood en kladpapier en een gebrekkig fototoestel nog het een en ander vastgelegd. Daarbij ontdekte ik dat dat niet zo erg gemakkelijk was. Als ik nu terug kijk heb ik een beter beeld van de fouten die ik toen gemaakt heb. Zo heb ik te weinig en slechte foto's gemaakt, terwijl ik de techniek van het in- en opmeten van gebouwen totaal niet beheerste. Het is zaak op papier alleen vast te leggen hoe het af te breken gebouw er op dat moment bij staat. Ik kan het daarentegen niet nalaten mijn fantasie de vrije teugel te geven en weer te geven hoe het geweest had kunnen zijn. Daardoor heb ik in mijn oude tekeningen werkelijkheid en fantasie met elkaar verweven tot een web dat nu nog slechts met moeite ontward kan worden. Het is bepaald geen eenvoudige opgave een gebouw op te meten. Als tien verschillende deskundigen eenzelfde boerenhuis in tekening moeten brengen, is de kans groot dat dit tien heterogene tekeningen oplevert. De een geeft slechts de grote lijnen weer, de ander tekent

1. Sengelsbroeksestraat vóór mei 1969
(foto Monumentenzorg).

2. Doorsnede en constructiedetails (schetsmatig).

3. Plattegrond met gedeeltelijke schetsmatige reconstructie van de vroegere bouwfasen.

details in metsel- en houtwerk zeer gedetailleerd met steenverbanden en al, een derde ten slotte zal zelfs scheefgezakte muren, scheuren en gaten weergeven. En dan nog is elke foto een momentopname en elke tekening een abstractie. Het werkelijke gebouw is onherroepelijk verdwenen en in zijn ligging en ruimtelijke werking niet of nauwelijks meer te beoordelen. Ik kan het hier gestelde toelichten aan de hand van het boerenhuis Sengelsbroeksestraat 9, iets buiten de Luyksgestelse Dorpsstraat, naar het oosten gelegen. Van dit huis (afb. 1) is niets meer overgebleven. Zelfs de vier hoge linden zijn gekapt, alleen de lantaarnpaal links staat nog op zijn oude plaats.

Het betreft een boerderij-woonhuis, dat ooit herberg geweest is en "De Posthoorn" werd genoemd. De opname van Monumentenzorg is rijk aan details. In de voorgevel zien we talrijke sporen van dichtgemaakte ramen en deuren. De klezoren op de hoeken duiden al aan, dat het huis zeker 18e-eeuws moet zijn. Ook de daksteilte wijst hier op.

Aan de voorzijde zien we een ingang tussen twee hoge zesruits schuiframen. Dan volgen de gedichte potstaldeuren en tenslotte de hoge deeldeuren van de schuur.

Ook de zijgevel toont de sporen van talloze verbouwingen: ramen zijn dichtgemaakt, verplaatst of verkleind. Het huis werd telkens aan de eisen van weer een nieuwe generatie aangepast: het resultaat was een lappendeken van kleine wijzigingen en details.

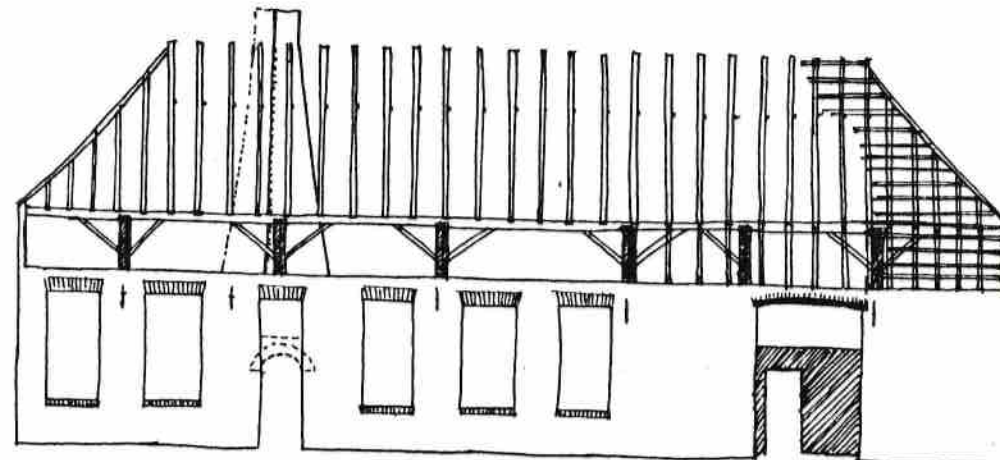
Van de achterzijde is geen foto. Ik herinner me nog wel hoe de lage achterzijde met het enorm hoge dak mij even een blik leek te gunnen in de Middeleeuwen, zoals een achtergrond van een Breugel-schilderij soms kan doen. Maar ik begreep natuurlijk onmiddellijk dat het huis niet ouder kon zijn dan twee- driehonderd jaar. Toen het al grotendeels gesloopt was -dak en geveltopen waren al verdwenen- heb ik enkele

foto's van slechte kwaliteit en enige schets-
tekeningen gemaakt. Zoals ik al zei, zijn in
deze tekeningen fantasie en werkelijkheid door
elkaar heen getekend, maar ik ben erin geslaagd
om ze gedeeltelijk weer te ontrafelen.
Het huis bleek grotendeels een half gebint te
bezitten: de moerbalken waren aan de voorzijde
in de gevel opgelegd en moeten aan de andere
zijde in houten stijlen verankerd zijn geweest,
die opgenomen waren in de scheidingsmuur tussen
de kamers en kelder-geut (afb. 2). Een construc-
tie die ook te vinden was in het vorige keer
beschreven huis Dorpsstraat 57.

De korte stijlen die de gording van het hane-
balkendak ondersteunden, waren bij mijn bezoek
al verdwenen, maar zijn vermoedelijk met een
pen verankerd geweest in de moerbalken. In de-
ze balken waren de kinderbinten gelegd. Op de
balkzool aan de onderzijde hadden de moerbalk-
ken een ojiefprofiel, terwijl ze verder afge-
schuind waren (afb. 2). De indeling van het
huis was nog goed herkenbaar (afb. 3). Men kwam
binnen in de herd, die aan de achterzijde was
ingekort om zo een grote eetkeuken te maken in
plaats van de vroegere smalle geut. Links be-
vond zich de grote schouw waarvan het schoor-
steenkanaal nog boven de afbraak uitstak (afb.4).
Vanuit de herd was door een smal portaal-
tje -vroeger het ingangsportaal- de slaapkamer te
bereiken. Achter deze slaapkamer bevond zich
de kelder met erboven de opkamer. De kelder had
een getoogde nis, waarin een biervat moest lig-
gen, herinnering aan de tijd van de herberg.
Het kelderplafond bestond uit overhoeks geleg-
de balken waarop gemetselde troggewelfjes (afb.2).
Tussen stal en schuur bevond zich een schei-
dingmuur. In de schuur was de ankerbalk gepend
in een verticale stijl.
Sporen in de voorgevel en het interieur lieten
zien dat ook de stal eens kamer was geweest en
tot het woongedeelte had behoord, wat mij leidt
tot het vermoeden, dat ook dit huis een (teuten?)
woonhuis kan zijn geweest, dat later tot boerde-

4. Tijdens de afbraak, mei 1969.

5. Schetsmatige fantasie van de vermoedelijke
oude voorgevel.

rij is verbouwd. De voorgevel bevatte nog duidelijke sporen van een geheel andere indeling met van links naar rechts twee grote kruisramen, een korfboogingang met bovenlicht en dan nogmaals drie grote kruisramen en vervolgens de dubbele schuurdeuren. Hierdoor was er tot ver in de vorige eeuw een veel opener gevel dan het huis van afb. 1 liet zien. Ook de zijgevel had een dergelijk raam en een groot opkamerraam gehad. Als afbeelding 5 druk ik tenslotte mijn oude fantasietekening van deze oude voorgevel af, getekend in een fase waarin de korfboogingang alweer door een gewoon deurkozijn vervangen was (zie stippellijn).

Zo hoop ik toch alsnog een redelijk beeld te hebben gegeven van een huis dat ik in mei 1969 op gebrekkige wijze onderzocht heb. Als excuus mag misschien gelden dat dit materiaal het enige is dat over het verdwenen gebouw nog bestaat.

Wies van Leeuwen.

Voorbericht:

Tussen de Haai en d'Ekker: over de geschiedenis van Westerhoven in woord en beeld. Onder deze titel verschijnt medio mei van dit jaar een populair geschreven boek, samengesteld door een werkgroep onder redactie van oud-burgemeester W. van Nuenen. Het telt 220 pagina's en zal veel foto's bevatten. Het is te bestellen bij H. Henkens, tel. 04902-14150. Het behoeft geen betoog dat we dit boek, dat weer een welkome bijdrage aan het meer bekend worden van onze streekgeschiedenis vormt, warm aanbevelen.

H. Huijbers.

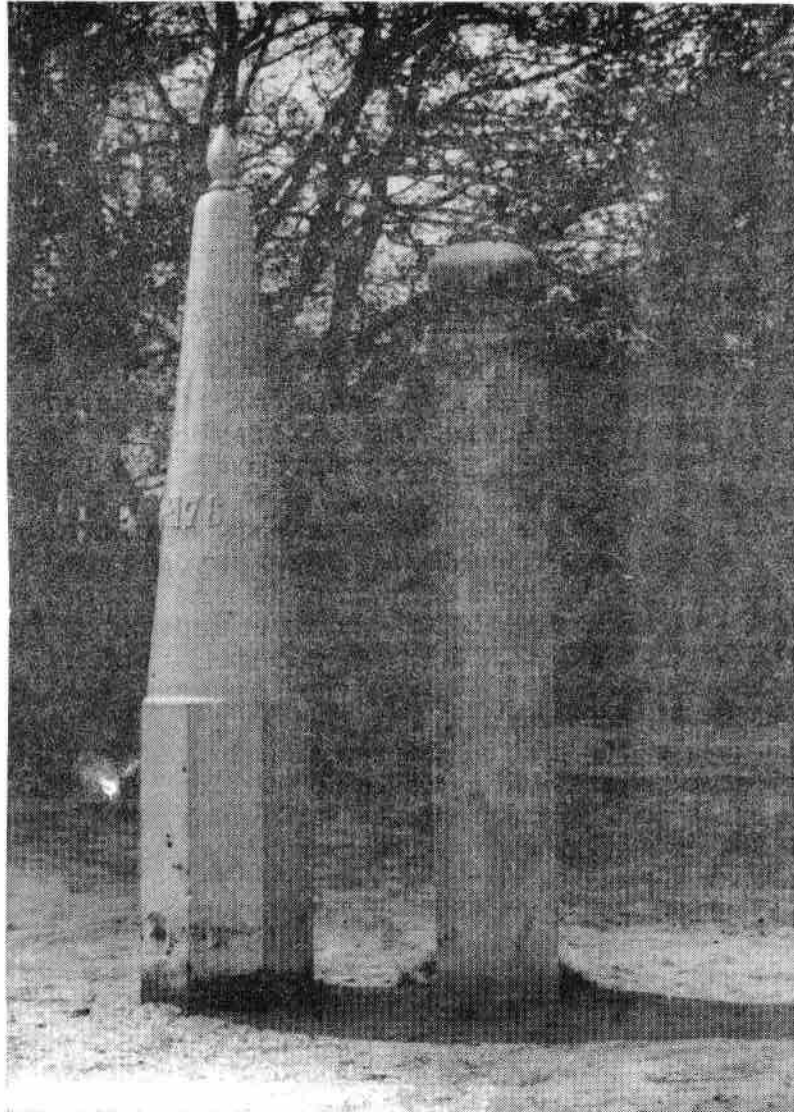
Perikelen rond grenspaal no. 176

Van de 369 gietijzeren grenspalen, die de grens tussen België en Nederland markeren, heeft paal no. 176 een enigszins merkwaardig verleden. Het begon al in de omschrijving van het Beschrijvend Proces-verbaal van 8 augustus 1843. Artikel 71 § 1 van genoemd proces-verbaal vermeldt o.m., dat deze paal geplaatst zal worden op het raakpunt van de gemeenten Budel, Soerendonk, Leende (Nederland) en Hamont, Achel (België). (Hamont en Achel zijn inmiddels samengevoegd en vormen één gemeente.) In 1843 kwam Achel echter niet op dit punt aan de grens, maar enkele honderden meters verder. Het hiervoor genoemde officiële stuk was op dit punt derhalve fout. Dit is ook duidelijk te zien op een plattegrond, die de gemeente Hamont-Achel onlangs heeft uitgegeven. Op de uittreksels uit het beschrijvend proces-verbaal, die zich in het gemeentearchief te Hamont bevinden, is een en ander bij een noot hersteld. Deze correctie komt niet voor in het exemplaar, dat in het gemeentearchief van Budel aanwezig is.

Deze paal, die op de Katteput staat, heeft een oudere, hardstenen buurman. Deze hardstenen paal vermeldt als opschrift aan de ene zijde: "BARONIE VAN HEES EN LEEN", aan de andere zijde: "BARONIE VAN CRANENDONCK". De oudste grensbeschrijving tussen deze baronieën dateert van 28 mei 1440. Merkwaardig is, dat dit punt aan de rijksgrens tussen beide baronieën en België reeds meer dan 5 eeuwen onveranderd is. In 1765 werden de toen aanwezige grensmarkeringen tussen beide baronieën vervangen door hardstenen palen met het voormelde opschrift. Gelukkig heeft men bij het plaatsen van van de gietijzeren grenspaal de oudere stenen paal laten staan. Zo stonden hier dus de tweepalen broederlijk naast elkaar. In de volksmond worden ze "De dubbele paal" genoemd. Nadat ze tientallen jaren op een afstand van + 65 cm uit elkaar hadden gestaan -een oude inwoner van Valkenswaard vertelde, dat hij in zijn jeugd net tussen beide palen

door kon fietsen- bleek op een gegeven moment dat de gietijzeren paal verplaatst was. Hij stond ongeveer drie meter verderop in Belgisch gebied. Een en ander werd ontdekt door de heer S. Nieuwendijk, ambtenaar van het kadaster te Eindhoven, die daar werkzaamheden verrichtte ten behoeve van de ruilverkaveling Strijper A-Budel.

De paal moest natuurlijk weer op zijn oude

plaats teruggezet worden. Dat is minder eenvoudig dan het lijkt. Er moet in zo'n geval door de Belgische en Nederlandse ministeries van buitenlandse zaken een gemeenschappelijke grenscommissie worden benoemd, die de grens ter plaatse nauwkeurig opmeet. Deze grenscommissie -waarin o.m. de hoofden van het kadaster van beide landen, alsmede de burgemeesters van de aangrenzende gemeenten zitting hebben- heeft bij deze gelegenheid de grens "gereviseerd" tussen de palen nos. 176 t/m 178.

Paal 176 werd op 18 juni 1979 herplaatst. In de paal werd een fles gedeponereerd met een tekst waaruit later kan blijken waarom deze paal opnieuw geplaatst werd.

Het proces-verbaal, waarin een en ander werd vastgelegd, werd op 13 maart 1981 op de Achelse Kluis in 20-voud getekend.

Nu staat paal 176 weer broederlijk naast de oude baroniepaa. Ze zijn beide in een flinke laag beton verankerd. We kunnen aannemen dat ze samen weer tientallen jaren rustig op hun plaats blijven staan.

J.W. Bieze.

Geraadpleegde bronnen:

De Belgisch Nederlandse Grens van J. Pricken. Dienst van het Kadaster en de Openbare registers te Eindhoven.

Gemeente-archief Hamont-Achel.

Gemeente-archief Budel.

De Aa kroniek (blad van heemkundekring "Budel en Cranendonck").

Eindhovens Dagblad van 18 juni 1979.

Maandblad "De Schakel" van januari 1980.

Met dank aan de heer S. Nieuwendijk

Koning Kyrië kiest weer domicilie in Hoogeloon

Kabouterverhalen zijn voor het overgrote deel bijeengebracht door P.N. Panken, oud-hoofdonderwijzer te Westerhoven, in zijn boekje: Noordbrabantse Sagen, uitgegeven in 1893. Diens korte verhalen zijn enige jaren geleden heruitgegeven door Johan Biemans in: Spokerijen in de Kempen. Verder komen ze voor in het Noordbrabantse Sagenboek van Jacques Sinninghe en in: Land van Dommel en Aa, uitgave 1947.

Kabouters zijn geesteskinderen van onze verre voorouders, die van nature een grote fantasie en verbeeldingskracht hadden om goede en kwade eigenschappen gestalte te geven.

Symbolen zijn van alle tijden en hun betekenis is voor hen, die er iets mee kunnen doen. De eigenschappen van goedheid, gemoedelijkheid en hulpvaardigheid werden aan de kabouters toegeschreven en bovenal aan hun koning Kyrië. Toen deze mooie karaktereigenschappen in deze streek niet meer in voldoende mate aanwezig waren, verdwenen de kabouters nadat hun koning Kyrië op een onzalige dag door een jager uit Riethoven in de buurt van de Duivelsberg dodelijk werd getroffen.

De Hoogeloonse kabouters woonden vooral op Hoogcasteren om en nabij de Kaboutersberg vlakbij het Koebos. Deze Kaboutersberg was eertijds een opgeworpen heuvel van 20 m doorsnede en 4 m hoog. Later werd het omliggend terrein als urnenveld gebruikt. Hij wordt tevens in verband gebracht met de daar in de buurt gelegen Romeinse villa, waar meerdere opgravingen hebben plaatsgevonden. Van de Kaboutersberg is nauwelijks een spoor over; de heuvel is in de loop van de jaren volledig afgegraven. Hier volgen twee oude volksverhalen over de kabouters, die bij deze historische begraafplaats hun woonplaats hadden. De kabouters hielpen in de omgeving iedereen die hulp nodig had. Er was daar eens een boer, die niet in de kabouters wilde geloven. Ze kwamen dikwijls in zijn huis werken, maar hij zag ze nooit. Pas wanneer het donker was kwamen ze

door het moosgat naar binnen. De boer wilde dat op zijn manier eens uitzoeken. Hij had over de hele vloer erwten gestrooid. In die nacht schijnt een kabouter hierover gevallen te zijn en zijn been gebroken te hebben. Sindsdien zijn ze nooit meer bij hem teruggekomen.

Een ander verhaal gaat over koning Kyrië.

Een boer was met paard en kar naar Eindhoven geweest en reed door de hei tussen Zandoers en Hoogcasteren weer op huis aan. Bij de Halfmijl hoorde hij ineens iets achter hem. Hij keek om en zag op de staart van zijn hoogkar een kabouter zitten. Deze zei hem, dat hij tegen zijn vrouw moest zeggen dat koning Kyrië dood was. Toen de boer was thuisgekomen en het paard had uitgespannen ging hij naar binnen en vertelde dat aan zijn vrouw. Plotseling hoorde hij in de kelder een gerommel. Hij ging vlug kijken, deed de kelderdeur open en zag nog net een klein kaboutermanneke door het keldergat naar buiten glippen. Het schreide hevig, omdat het had gehoord, dat koning Kyrië dood was.

Koning Kyrië, het symbool van de goede, oude Loonse eigenschappen, is weer terug: Het kleine bronzen manneke, gemaakt door beeldhouwer Gubbels, zit boven op de dorpspomp. Het kijkt over het verfraaide Valensplein om te zien of in Hoogeloon de oude waarden van goedheid, gemoedelijkheid en hulpvaardigheid in acht worden genomen.

Laten we hopen, dat hij nog heel lang onder ons mag blijven.....
Eén keer dood gaan is genoeg!!

L. v.d. Borne.

Dia's

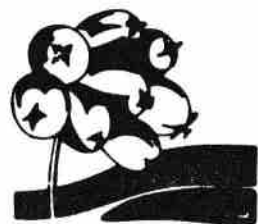
Tijdens de jaarvergadering van 30 januari jl. mocht het bestuur van de heer P. v.d. Linden uit Vessem 50 dia's van kapellen uit de Acht Zaligheden in ontvangst nemen. Deze zijn bij de verzameling gevoegd; te gelegener tijd zal daarvan zeker een gepast gebruik worden gemaakt.
Op deze plaats nogmaals dank daarvoor.

A. Kockx.

Bericht van het streekarchief

Op het streekarchief in het gemeentehuis te Eindhoven zijn krantenartikelen ter inzage via microfiches van het tijdvak + 1880 - 1920. Bij uitzondering vanaf 1857. Tot 1906 is per plaats, per gebeurtenis een kaarsysteem aanwezig, zodat over deze periode vooraf gekeken kan worden wat voorhanden is. Kranten van na 1920 zijn wel aanwezig en ter inzage, maar nog niet op microfiches.

H. Huibers.

**heemkundige studiekring
de acht zaligheden**

Nieuwe leden:

- Hr. Mariën, Valkenswaard
- Hr. van de Vondervoort, Oerle

Eertijds een liederentafel in Hapert

Honderd jaar geleden bestond in Hapert een liederentafel. Dat blijkt uit de vondst van een vijftal muziekboeken, die onlangs zijn gevonden in het huis van J. van de Put, Oude Provincialeweg 50. In een van die boeken staat het jaartal 1886. Verder is er geen enkele aanwijzing in te vinden, waaruit zou kunnen blijken, wanneer de liederentafel is opgericht en hoe lang ze heeft bestaan. Aan de toestand van de boeken zou je kunnen afleiden, dat ze langdurig en veelvuldig zijn gebruikt. Dit zou kunnen wijzen op een bloeiend bestaan gedurende langere tijd. De liederen zijn voorzien van keurige en duidelijke notaties. Er staan ook aanwijzingen bij voor het zingen, zoals: deftig, statig, maar ook: moderato, lento, vivace. De teksten zijn prachtig gecalligrafeerd. Uit het geheel spreekt een stijl van verzorging die de zangers doet kennen als hoog ontwikkeld en beschaafd. Een overzicht van de titels met vermelding van de componisten kan enig idee geven van de inhoud:

<u>Titel</u>	<u>Componist</u>
Aan de nacht	F. Abt
Aan een beekje	C. Kreutzer
Afscheid	G. Stem
Afscheid van het zangfeest	F. Möhring
Alpenherder	onbekend
Alter Frauen Walzer	P. Schaeser
Avondbede	C. Kreutzer
's Avonds	C. Kreutzer
Biergalop	P. van Paesschen
Blauwe maandag	Kucken
Bij een onweder	onbekend
Bij het marcheren	onbekend
Des Schiffers Traum	F. Abt
Gebed	Mozart
Gebed voor het vaderland	A. Cartol
Goeden nacht	L. v. Beethoven
Heimwee	J. Heim

<u>Titel</u>	<u>Componist</u>
Herfstzang	M. Boon
Hin ist alle meine Kraft	J. Haydn
Jacht-Geruisch	J. Schmitz
Jeanette Polka	P. van Paesschen
Karolientje	A. Schäffer
Kerkkloktonen	onbekend
Koning en Vaderland	De Vlam
Lentegroet	E. v.d. Heijden
Lentemorgen	onbekend
Lenteoverpeinzing	C. Kreutzer
Lentezang	onbekend
Lieve rozen	Niedermeijer
Meidrank	J. Schmitz
Morgengroet	Berner
O heldre bron	M. Boon
Omhoog	G. Heinze
Ons gezelschap	onleesbaar
Oogstlied	C. de Vlieg
Op het kerkhof	C. de Vlieg
O Pepita	A. Mulder
Pas redoublé	Becker
Patrouille	onbekend
Soldatendrinklied	Bertelsmann
Transvaals vredeliéd	onbekend
Toast	onbekend
Vaderland	onbekend
Vrijheidslied	A. Cartol
Welkomstgroet	F. Klauer
Zondag	F. Gevaert

Daarna volgt nog een aantal godsdienstige liederen, allemaal zonder vermelding van de componist:

Aan het kindje Jezus	Kerstlied (3x)
Aan Maria (2x)	Kindsheid
Begravenislied	Na de H. Communie (2x)
De morgenstond	Smeekbede voor onze ouders
De ware liefde	Tot de H. Drievuldigheid
Dymphna	Goddelijk Hart

Dit geheel overziende blijven er meer vragen over dan vanuit de boeken op te lossen zijn. De eerste vraag is dan: hoe is deze liedertafel

in Hapert ontstaan?

Liedertafel is de naam van een in 1809 door C.F. Zelter in Berlijn opgerichte mannenzangvereniging, waarvan slechts componisten, beroepszangers of dichters lid konden worden; zij dragen in deze kring voor uit eigen werk. Daarnaast droeg de vereniging een gezelligheidskarakter. Door de strenge selectie stond de liedertafel op hoog artistiek peil.

Naar dit Berlijnse voorbeeld ontstonden liedertafels in en buiten Duitsland, o.a. ook in Nederland. In de loop van de 19e eeuw ontwikkelden de liedertafels zich steeds meer tot gezelligheidsverenigingen, waarvan de leden voornamelijk amateurs waren; de koorwerken kregen een romantisch-sentimenteel karakter, o.a. door bijdragen van de componist Franz Abt. Het niveau daalde (liedertafelstijl). Aldus enkele gegevens uit de Grote W.P..

De liederen van Franz Abt werden ook in Hapert gezongen zoals uit bovenstaand overzicht blijkt. Dat wil echter niet zeggen dat het niveau hier laag was; Beethoven, Mozart en Haydn komen ook op het repertoire voor.

Een tweede vraag is: wie waren de zangers?

In de boeken staat maar een naam vermeld: C. van de Put, 2e tenor, de vader van de heer J. van de Put, in wiens huis de boeken zijn gevonden.

Wie waren de overige zangers?

Om lid te zijn van de liedertafel diende men behoorlijk te kunnen zingen, het notenschrift te beheersen en bovendien over tijd te beschikken om repetities en uitvoeringen bij te wonen. Het is duidelijk dat in Hapert rondom 1880 niet zo veel gegadigden te vinden waren. Deze liedertafel bewijst in ieder geval dat honderd jaar geleden in Hapert al een grote belangstelling bestond voor muziek.

Verder kan men zich afvragen wat het doel van de liedertafel was. Was het alleen om te zingen of was het ook een gezelligheidsvereniging?

In de boekjes staan twee uitvoeringen vermeld,

een te Reusel en een te Hapert. Mogelijk zong men ook in de kerk: de lijst van godsdienstige liederen zou daarop kunnen wijzen. De heer J. van de Put meent zich echter te kunnen herinneren, dat de verhouding met de pastoor niet al te best was. Zo had de liedertafel zich eens voorbereid op een kerstuitvoering, maar deze mocht op bevel van de parochieherder niet doorgaan. Ook op andere plaatsen blijken liedertafels te hebben bestaan. Panken vermeldt er te Bergeyk en Westerhoven. Die van Bergeyk telde gewoonlijk om de 15 leden. Tijdens de pauzen of de rust bij de uitvoeringen der harmonie zong dit gezelschap; ook op andere gelegenheden gaf ze uitvoeringen, ook vaak buiten de gemeente. Lang hield men elke vrijdag repetitie. Aldus Panken in zijn Geschiedenis van Bergeyk (handschrift, pag 337).

Tot slot is het de moeite waard om kennis te nemen van althans één lied om te zien wat men een eeuw geleden zong en mooi vond.

We kozen "Aan de nacht" van Franz Abt.

1. Stijg, o nacht, stille nacht
statig op aan 's hemelsboog;
sla, bekleed met sterrenpracht,
vreedzaam op deez'aard uw oog.
Wie op zijn sponde uw lafenis wacht,
schenk hem uw zoetheid, vriendelijke nacht.
2. O hoe klaar, rein en zacht
tintelt de avondster omhoog;
hoe ze ons minzaam tegenlacht,
ware ze een blik uit 's Heeren oog.
Lieflijk geflonker tuigt ons gemoed,
dat ons een vader leidt en behoedt.

Het lied staat in driekwartsmaat, wordt moderato gezongen en doet als melodie enigszins denken aan ons kerstlied Stille Nacht.

J. van Hout.